

Hvaležna sirota.

Otroška gledališka igra v dveh dejanjih. — Spisala R. K.

Osebe:

Oče.		Gospod.	} dekleta.
Mati.		Jera,	
Ančika, hči.		Lenka,	
Ciril, sin.		Mica,	
Metod, materin netjak.		Neža,	

Prvo dejanje.

1. prizor.

Oče. Mati.

Oče. Reci ti, kar hočeš, Metod mi mora iz hiše. Kratko malo, ne trpim ga več pri sebi.

Mati. Kaj se je pa zopet zgodilo, da tako čudno govoriš?

Oče. Kaj bom tebi pravil, ti ga vedno zagovarjaš, ti mu daješ potuho.

Mati. Ne govori tako. Ti seveda ga ne maraš, meni pa se otrok smili, ki nima ne očeta ne matere. Saj veš, sin je mojega brata, kateremu sem na smrtni postelji obljubila, da ga hočem vzrediti v poštenega človeka. Živ je res, a hudoben ni. Gospod učitelj je ž njim zelo zadovoljen, ker se rad uči; doma pa uboga še bolj kot Ančika in Ciril. Prejšnja leta si ga tudi ti rad imel, sedaj ga pa kar videti ne moreš.

Oče. Res je to. Jezi me, ker je v šoli vedno le on hvaljen, Ciril pa ne; a ne samo to je vzrok, marveč tudi to, ker se mi ljudje vedno pritožujejo, da se jim je kaka hudobija napravila, in ako oba dečka trdo primem, vselej je le Metod kriv, Ciril nikdar ne. Ravno danes mi je zopet naš sosed Celar prišel povedat, da mu je jeden naših fantov psa izpustil z verige; pri sosedu Grmulji pa potresel nezrele hruške, da so vse v blatu ležale čez noč. Zato pa, ako je on storil tudi to, mi mora iz hiše. Zakaj bi se pa moral jaz vedno jeziti? Do sedaj se nisem nikoli kregal, tudi najmanjšega prepira se bojim; sedaj pa sleherni dan kaj slišim, kar mi ni prav. Kakemu čevljarju ga dam, naj ga izučí, da ga le več videl ne bodem.

Mati. Kaj pa če on ni kriv tega, kar misliš?

Oče. Vsejedno mora iti. Saj sem ga dosti časa zastonj hranil in oblačil. Skrbeti moram za Cirila in Ančiko, za tuje otroke se nočem več ubijati.

Mati. Ali pa ne veš, da Bog stotero povrne, kar storimo sirotam v njegovem imenu?

Oče. Jaz sem že dosti storil zanj: trinajst let je star, ako se izučí v rokodelstvu, lahko pošteno živi.

2. prizor.

Ciril Metod.

Ciril. Le še danes te prosim, ljubi Metod, ne povej očetu, da sem bil jaz tisti, ki se je nespodobno obnašal v cerkvi; bojim se jih zelo, ker so tako jezni, gotovo bi me hudo pretepli.

Metod Ne, to ne gre, oče naj le zvedó, da nisem jaz tako hudoben, kakor mislijo. Naj le tudi tebe malo okregajo.

Ciril. Ko bi me le kregali, bi se jih ne bal tako, a mene tepó, in to je hudo. Zato te pa prosim, samo danes me še ne izdaj, dragi Metod; poboljšati se hočem prav gotovo. Od danes zanaprej hočem ravno tak biti, kakor si ti. Le to mi še stori.

Metod. Naj pa bode še danes; a vedi, da tega ne storim nikdar več. Saj ni prav, da molčim, a ker mi obetaš, da se hočeš poboljšati, pa bodi.

Ciril. Hvala ti stotera, dragi Metod!

3. prizor.

Oče, Jera, Lenka, Mica, Neža.

Oče. Dekleta, kaj pa bi ve rade pri meni?

Jera.	}	(<i>Vse hkrati.</i>) Prosila bi vas, da svoja dečka ostro kaznujete in nam vsem škodo povrnete.
Lenka.		
Mica.		
Neža.		

Oče. Povedite mi natanko, kaj se je zgodilo, da ste prišle k meni.

Jera.	}	(<i>Vse hkrati.</i>)	Meni je predpasnik strgal in pomandral, ki sem ga kupila šele v zadnjem sejmu.
Mica.			Meni je strgal krilo, ki je bilo čisto novo in me stalo štiri goldinarje.
Lenka.			Meni sta hudobna vaša dečka čisto nov predpasnik strgala in pohodila.
Neža.			Jeden vaših dečkov mi je strgal novo ruto, tako lepa je bila, mati so mi jo kupili za god.

Oče. (*Z rokama ušesi tiščoč.*) Ne tako, drugače oglušim in nič ne razumim. Povej ti, Jera, kaj hočete od mene?

Jera. Včeraj popoldne smo bile pri krščanskem nauku, tudi vaša dva sta stala za nami. Gospod kapelan so tako lepo govorili o štirih poslednjih rečeh, da smo kar vse zamaknjene poslušale in se nismo brigale za nič družega. Ko je v cerkvi vse minulo in smo vsi na prosto hiteli, videle smo, da Mica in jaz nimava predpasnikov. Dobili sva ju potem v cerkvi skupaj zvezana in čisto pohojena. Ravno tako se je godilo Neži in Lenki z rutama. Predpasnika in ruti so tako pokvarjeni, da niso več za rabo; in to je storil jeden vaših dečkov.

Oče. Moj Bog, kako sem nesrečen! Dekleta pojdite domov in bodite brez skrbi, škodo vam bodem povrnil, tistega pa, ki je to storil, ostro kaznoval. (*Dekleta odidejo.*) To je gotovo zopet Metod storil. Še danes mi mora iz hiše.

4. prizor.

Metod, pozneje gospod.

Metod. Zapodili so me. Sedaj nimam nikogar več na svetu. Ne vem, kam bi se za-tekkel, ne kam bi se obrnil. Ne, ne, ni res; vem, kam pojdem, na gomilo ranjcih svojih starišev. Ranjci svoji materi in očetu bodem potožil svoje gorjé, saj vedó, da po nedolžnem trpim, gotovo me ne zapusté. (*S povzdgnjenimi rokami.*) Ti pa, ljubi Bog, nebeški Oče, prosim te, usliši drago mojo mamo, ko bodo v nebesih zame prosili. Sedaj grem na pokopališče, potem pa po svetu naprej. (*Zapazi na tleh listnico in jo pobere.*) Glej, kaj pa tukaj leži? (*Pregleduje.*) Listnica je in polna denarja, kakor da bi mi ga Bog poslal, ker sem tako v sili. A ne, ne, to ni moje, nekdo je izgubil listnico, in je sedaj znabiti v velikih skrbeh zaradi nje.

(*Gospod pride gledaje na okrog po tleh.*) Dober dan, gospod, ste li mar kaj zgubili?

Gospod. Bog daj dober dan dečko, da, zgubil sem listnico in v nji veliko denarja.

Metod. Je-li znabiti ta-le vaša? (*Mu jo pokaže.*)

Gospod. Da, da, ta je moja, aj ti srečni dečko ti! Kako pa naj te poplačam za to?

Metod. Plačila za to ni treba nikakega. Storim le svojo dolžnost, ako vrnem najdeno stvar onemu, kateri jo je zgubil.

Gospod. Ne tako, dragi moj; po postavi ti gre sedaj veliko denarja; pelji me k svojemu očetu, da tam poravnam vso stvar.

Metod. Sirota sem, nimam ne očeta, ne matere. Obeh se komaj še spominjam. Do sedaj sem bil pri stricu in sem v šolo hodil, pa stric, ki sami nimajo dosti premoženja, a morajo skrbeti za dva svoja otroka, so me danes poslali po svetu, da si poiščem kako službo.

Gospod. Si jo že našel; pri meni ostaneš, dokler bom živ, a ne v službi, kot svojega sina te hočem imeti. Bog mi je vzel jedino hčerko, v tebi mi sedaj pošlje sina. Najprvo se bodeš moral v šoli pridno učiti, potem bodeš pa meni pomagal pri kupčiji. Pripravi se, da takoj odrineš z menoj. V gostilno grem, da poravnam svoj račun, ti pa se poslovi od vseh svojih in priđi o pravem času na postajo. Saj veš, vlak ne caka. Stricu bodem pa pisal iz mesta. (*Odide.*)

Metod. Moj Bog! Je-li res vse to, ali se mi le sanja? O, kako dobri so morali biti moja mati, ker jih je Bog tako hitro uslišal! (*S povzdignjenimi rokami*) O hvala ti, večna dobrot! Sedaj pa le hitro na pokopališče in potem na vlak. (*Z roko pozdravlja*) Z Bogom, domača vas in vi meni tako priljubljeni kraji!

Drugo dejanje.

(Deset let pozneje.)

1. prizor.

Mati (sedi in tiho joka.) Ančika.

Ančika. Mati, nikar vedno ne jokajte. Ob oči morate priti ob takem ravnanju.

Mati. Saj družega ne morem, ko jokati, ako vidim, kako nas nesreča preganja. Kamor pogledam, povsod nesreča! Najprvo pred leti moja dolga bolezen, potem kuga mej živino, nato ogenj, ki nam je upepelil vsa gospodarska poslopja in slabe letine leto za letom; ah, to je preveč! Sedaj pa še to, da je prišla hiša na boben, hiša, v kateri sem se rodila, v kateri sem vzrasla in tako srečna bila, je prodana! Kam hočem sedaj na stara leta, hočem li od hiše do hiše hoditi ljudi nadlegovat?

Ančika. Mati ljuba, nikar tako ne govorite, bodite prepričani, da dokler bodem živela, bodem skrbela za vas, kakor ste vi prejšnja leta skrbeli za mene. Miada sem, dela vajena in delala bodem toliko raje, ker bodem vedela, da s tem poravnam nekoliko dolg, ki ga imam pri vas za vso skrb, ki ste jo imeli z menoj do sedaj.

Mati. Ljuba Ančika, Bog ti bode plačal blage misli, ki jih imaš. Ti bodeš srečna že v življenju, kakor Bog obeta v četrti svoji zapovedi. Srečna sem, da imam tako hčerko. To naj te pa nikar ne moti, ako me vidiš danes jokati, saj se moram danes posloviti od vsega, kar mi je bilo toliko drago.

Ančika. Dobro torej, mati, danes še smete malo jokati, potem vas pa bodeva že Ciril in jaz toliko razvedrila, da ne bodete več jokali; kajti „otroka najbolj peče materina solza.“

Mati. Saj zaradi vaju nisem bila tolikokrat žalostna, a radi Metoda, a vzlásti pa, ko je Ciril povedal odkritosrčno, da je bil Metod vedno nedolžen, da je le on zakrivil vse hudobije, mi pa smo dolžili Metoda. Vidiš, Metod je bil iz hiše izgnan, ž njim pa je šla tudi sreča iz hiše. Odkar je šel Metod od nas, obiskavala nas je nesreča za nesrečo. Kuga mej živino, ogenj in toča, pobrali so nam vse. Vedno sem mislila, da je to kazen božja. Bog vé, kako je trpel ta leta dobri sin mojega ljubega brata.

Ančika. Saj Bog vé za vse. On ga gotovo ni zapustil.

2. prizor.

Gospod, oče, Ciril, prejšnji.

Gospod. Gospod, v čigar imenu sem kupil jaz to hišo, mi je naročil, da naj vas vprašam, oče, bi li ne hoteli še nekaj časa ostati pri njem, da bi mu vse uredili na polju in pri živini, ker on tega ni vaju?

Oče. Prav rad ostanem, skrbel bodem za novega gospodarja, kakor sam zase.

Gospod. Naročil mi je tudi preskrbeti mu pridno dekle; hočeš li ti tukaj ostati, Ančika?

Ančika. Jaz tudi prav rada, a samo če smejo tudi mati biti pri meni. Obljubila sem, da hočem za nje delati in skrbeti, dokler živim, in od tega ne odstopim. Saj kjer oče ostanejo in jaz, je tudi dosti prostora za mater.

Gospod. Ne vem, kaj bi rekel. Naj pa bode. Hočem pa jaz pri gospodarju reči dobro besedo.

Ciril. Gospod, ker so oče obljubili tukaj ostati in Ančika z materjo vred, prosim, bi li ne mogel tudi jaz služiti gospodarju kot hlapec? Mlad in zdrav sem, nikakega dela se ne ustrašim in tako rad bi pomagal svojemu očetu, ki so že zelo izdelani.

Gospod. Potemtakem bi pa vsi radi tukaj ostali kakor do sedaj, to pa naj novi gospodar sam odloči, saj sedaj pride.

3. prizor.

Metod, prejšnji.

Vsi. Dober dan, gospod!

Metod. Dober dan, dragi moji!

Gospod. Vse je uravnano. Oče ostanejo vam v pomoč, Ančika tudi kot dekla, a materi morate tudi kotichek dati, drugače Ančika ne ostane.

Metod. Dobro, vse dobro tako; prav vesel sem vseh.

Oče. Moj sin Ciril vas tudi prosi, ko bi ga mogli rabiti kot hlapca. Priporočam ga vam, prav dober delavec je.

Metod. Da, gotovo, Ciril tudi ostane.

Mati. Ančika, glej vendar, ni li to naš Metod?

Ančika. On je, da, prav on, gospod Metod!

Oče. Kaj, Metod?

Ciril. Metod?

Metod. Da, vaš Metod sem. Hiše nisem kupil samo zase, ampak za nas vse. Vi oče ji bodete gospodar, kakor ste bili do sedaj; mati gospodinja, mi drugi pa delavci, in pridno hočemo delati in moliti vsi, potem nam Bog ne bode odtegnil svojega blagoslova.

Oče. A, kako to meni, ki sem ti nekaj storil toliko krivice?

Metod. To vse je pozabljeno, a to pa ne, koliko let ste vi hranili mene, ubogo siroto, kako so skrbeli mati zame in kako smo bili s Cirilom in Ančiko vedno prijatelji.

Mati. O ljubi Metod, da bi ti vedel, kako sem želela še jedenkrat te videti, predno umrjem; le to nam še povej, kje si bil vsa ta leta?

Metod. Najprej me je gospod poslal v šolo; ko sem se izšolal, sem šel z gospodom v kupčijo.

Gospod. Ves čas je bil zelo priden. Šole je dovršil s prav dobrim vspehom in v kupčiji je bil še bolj spreten kakor jaz; ako sem bogat, se imam le njemu zahvaliti. Polovica mojega premoženja je njegova, druga polovica pa tudi po moji smrti.

Metod. Gospod je skrbel zame, kakor za lastnega sina; nikdo ga pa tudi ne more bolj ljubiti, kakor ga jaz ljubim. Ločila se ne bodeva nikdar v šivljenju. Jutri odpotujeva na Duuaj, danes pa še tebi, Ančika, uravnava primerno prodajalnico v hiši, a glej, da ne bodeš preveč škode delala drugim prodajalcem. Vsako leto pa prideva z gospodom k vam za cel mesec, da se naužijeva dobrega zraka.

Ciril. O, kako sem vesel, ne zamerite mi, moram zaukati: Juhuhu!!

Moj grob . . .

Vse tamkaj vrvi med grobovjem,
Kjer tisoče lučic migljá;
Kjer tisoče src se spominja
Tovarišev onkraj svetá.

Tu sveče prižiga sirota,
Kjer stariši v grobu ji spé,
Tu sestra za bratom se joka,
Tam mož si otira solzé.

A jaz pa grobiča ne iščem,
Kjer mrtvi mi znanec leži;
Na njem, da prižgala bi sveče,
Med drugimi najti ga ni.

Moj grob mi srce je tu v prsih,
Kjer sreča počiva mrtvá;
Prižgati ji lučic ne morem,
Spomin ji moja je solzá.

Ljudmila Modičeva.

K r i ž.

Sanjal sem . . . Pred tronom božjim
Grehov poln strahu sem trepetal;
Nagnil Bog se je očetno,
Poln ljubezni mi dejal:

„Sin moj! tvoji vedni vzdih
K meni so prodrli skoz oblak;
Čul sem tožbe, da naložil
Tebi križ sem pretežak!?”

Stvar si, uma omejenost,
Srca tvojega strasti poznam,
Vendar . . . glej jih tu vse križe!
Drugega izberi sam . . .“

Dvignil prst je Vsemogočni
In z besedo večno je velel
In pred mano križ pri križu
V svitu božjem je blestel . . .

Zbiral sem in zbiral dolgo,
Tega, onega sem si zadel,
Toda vsak za moje rame
Pretežak se mi je zdel.

Slednjič vendar! . . . Ta bo zame,
Križec vseh najmanjši, prav lehak.
„Tega daj mi, Stvarnik večni,
Ta ne bo mi pretežak!“

Dobri Stvarnik se nasmehne . . .

„Bodi! Zanaprej naj ta bo tvoj! . . .“

— Splavam k zemlji ž njim . . . vzbudim se:

„Moj Bog! . . . Prav ta križ je — moj!“

Rado Kosár.

